RASHTRIYA CHARITABLE TRUST College Code No.306
RASHTRIYA ARTS, COMMERCE & SCIENCE COLLEGE, NAGAD
Tal. Kannad , Dist. Chhatrapati Sambhaji Nagar, Mobile No.8888120082
Mr.Nitin Suresh Patil Mr.Arjun Nitin Patil
President Secretary Principal
● email - rashtriyacollegenagad@gmail.com ● web - www.rashtriyacollegenagad.in

Ref.No.

Date :

3.3.1

Number of research papers published per teacher in the Journals notified on UGC care list during the last five years

Response:

The faculty members not having PhD Degree, hence no research paper published during last five years.

Sr. No.	Name of the teacher	Journals	National / International
1	Jaydip Sasane	Galaxy Link	International
2	Rahul Borse	Ideal	National
3	Snkar Giri	Aayush International Journal	International
4	Snkar Giri	Vidyawarta peer-reviewed International Journal	International
5	Dilip Cavan	Indian Diaspora An Emerging Issue Of Present India	International

Principal
Rashtriya Arts Comm. & Science College
Nagad, Tal. Kannad, Dist. Chh.Sambhaji Nagar

IQAC
Co-Ordinator

ISSN 2319 - 8508
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

GALAXY LINK

Volume - XI **Issue - II** **May - October - 2023**

English / Marathi / Hindi Part - I

**Peer Reviewed Refereed and
UGC Listed Journal No. 47023**

Single Blind Review / Double Blind Review

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

**IMPACT FACTOR / INDEXING
2023 - 7.878
www.sjifactor.com**

❖ EDITOR ❖

Assit. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dirt), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

CONTENTS OF MARATHI PART - I

अनु क्र.	लेख व लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	चांगले समायोजन म्हणजे चांगले व्यक्तिमत्त्व **प्रा. अश्विनी जैवळ**	१-६
२	दृकविचारप्रसारण आणि संवादमध्ये समाज माध्यमाच्या भूमिकेची समीक्षा **डॉ. आशिष गंगाधर उजवणे**	७-१३
३	भारतीय पोस्ट ऑफिसच्या सेवांचे अध्ययन **डॉ. प्रा. जे. डी. पोरे** **प्रा. रामरतन भास्कर ढेरे**	१४-१९
४	महाराष्ट्रातील स्त्रीवादाचा उदय आणि विकास (साहित्याच्या संदर्भातून) **जयदिप सुभाष ससाणे**	२०-२६

VOLUME - IX, ISSUE - II - MARCH - AUGUST - 2021
IDEAL - ISSN - 2319 - 359X - IMPACT FACTOR - 6.601 (www.sjifactor.com)

३१. कुतुबशाही लढाया व युद्धपद्धती

राहुल केदारनाथ बोरसे
वाणी गल्ली, नगरदेवला, ता. पाचोरा, जि. जळगाव, महाराष्ट्र.

कुतुबशाहीची स्थापना प्रथम तेलंगणा प्रांतात झाली होती. तारीख इ-मोहम्मद कुतुबशाहीत मिळालेल्या माहितीच्या आधारे कुतुबशाहीच्या वेळी झालेल्या लढायांची माहिती देण्यात आली आहे. कुतुबशाहीचा मूळ संस्थापक सुलतान कुली हा होता. त्याने आपली राजधानी गोवळकोंडा ही निश्चित केली होती. यँकटी नायकाने तेलंगाणातील प्रदेशात लुटालूट सुरू केली. तेव्हा कुतुबशहाने राजकोडा याला वेढा दिला. या ठिकाणी व्यंकटी नायकास अटक केली व तो किल्ला आपल्या ताब्यात घेतला. कुतुबशहाने गोळकोंडा, कोहीर, काकणी येथे युद्ध केले. सुभान कुली कुतुबशहा, इब्राहिम कुतुबशहा यांच्या काळात मोठ्या प्रमाणात युद्धे झाली. अबु हसन म्हणजे तानाशहा, कुतुबशहा हा सत्तेवर आल्यावर आदिलशाही सरदार यांच्यामध्ये भांडणे लागली होती. त्यावेळी बहादूर खान याने शिवाजी महाराजांशी संगनमत करून आदिलशाही प्रदेशावर हल्ले सुरू केले होते. ही अनिष्ट परिस्थिती पाहून तानाशहाने शिवाजी महाराज व आदिलशहा यांच्यात १६७६ मध्ये तह घडवून आणला होता.

कुतुबशाही सैन्याची रचना सर्व ठिकाणी सारखी होती. जितक्या सैन्यांची सरदारी मिळेल तितक्या सैन्याची मनसब मिळत होती. कुतुबशाहाचे सैन्य यांना सरकारी खजिन्यातून पैसा पुरविला जात होता.[१] कुतुबशाही फौज ही सरकारी खजिन्यातून पोसली जात नाही. सैन्याचे सरदार हे सरकारी तैनाती नोकर असत. सैन्यामध्ये कमालीची शिस्त होती. वर्षातून दोन वेळेस सरदार आपले सैन्य घेऊन कुतुबशहाला भेटत होते. सैन्यामध्ये हिंदू-मुसलमान असा भेद केला नव्हता. सरदार जनानखाना शक्यतो जवळ बाळगत होते.[२] पावसाळा संपल्यानंतर सप्टेंबरच्या अखेरीस लढाईवर जात होते. मे च्या शेवटी सैनिकांना सुट्टी मिळत होती.[३] जरुरत भासल्यास पावसाळ्यात देखील युद्ध सुरु ठेवले जात होते. युद्धाचे प्रसंग शक्यतो टाळले जात होते. युद्ध झाले तर सैन्याचा बुनगा तीन-चार मैल मागे ठेवून उजवी-डावी अशा तुकड्या केल्या जात होत्या. कुमकेची तुकडी प्रसंगाविशेष पुढे येत असे. वेढ्याच्या वेळी खंदक खोदणे, तोफा लावणे, सुरुंग पेटवून ठेवणे, शिड्या लावून किल्ल्यात प्रवेश करणे इत्यादी मार्गाचा स्वीकार केला जात होता.[४] प्रत्यक्ष लढाई पेक्षा रसद मारणे, पाणी नासवणे, शत्रूला दुसरीकडून शह देणे, फितूर करणे, खंडणी देऊन शत्रू घालून देणे इत्यादी मार्गाचा स्वीकार केला जात होता.[५]

Scanned with CamScanner

VOL- VIII ISSUE- VIII AUGUST 2021 PEER REVIEW e-JOURNAL IMPACT FACTOR 7.149 ISSN 2349-638x

पंचायत राज आणि महिला आरक्षण धोरण

शंकर बालासाहेब गिरी
राज्यशास्त्र विभाग (एम.ए.)
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद

प्रस्तावना :

पंचायत राज व्यवस्था लोकशाही विकेंद्रीकरण एक भाग असून लोकशाही व्यवस्था तळागळापर्यंत रुजविण्यासाठी पंचायत राज व्यवस्था प्रस्तापित होणे आणि अधिक दृढमूल होण आवश्यक असते. त्यामुळे खऱ्या लोकशाही व्यवस्थेत प्रत्येक घटकांचा सहभाग अपेक्षित असतो म्हणून महिलांचा सहभाग देखील महत्वाचा ठरतो. परंतु केवळ रचनात्मक बदल करुन उद्दिष्टपूर्ण होत नाहीत. त्यासाठी गुणात्मक, मुलात्मक बदल होणे आवश्यक असते. भारतात लोकशाहीची स्थापना होऊन तिचे विकेंद्रीकरण होऊन पंचायत राज व्यवस्था अस्तित्वात आली. त्या व्यवस्थेला कितेक वर्षे होऊन देखील प्रत्यक्षात सहभागी लोकशही स्थापित होऊन शकली नाही. म्हणून ७३ व्या व ७४ व्या घटनादुरुस्ती करुन महिलांसाठी पंचायतराज व स्थानिक संस्थात १/३ जागा आरक्षित करण्यात आल्या हा निर्णय केवळ राजकीय ठरत नाही, तर एकुण व्यवस्थापक परिवर्तनाचा ठरतो.

पंचायतराज

बलवंतराय मेहता समितीच्या शिफारशीचा विचार करुन महाराष्ट्रात पंचायत राजव्यवस्था अमलात आणण्यासाठी तत्कालीन महसुलमंत्री वसंतराव नाईक यांच्या अध्यक्षतेखाली लोकशाही विकेंद्रीकरणाची समिती जून १९६० ला स्थापित करण्या आली. समितीने वेगाने काम करुन १५ मार्च १९६१ रोजी आपला अहवाल सादर केला या अहवालाच्या आधारे महाराष्ट्र जिल्हा परिषद आणि पंचायत समिती कायदा १९५९ करण्यात आला. २४ मे ते १४ ऑगस्ट १९६१ अखेर जिल्हा पिरषदा व पंचायत समितीचा निवडणुकीचे काम पूर्ण झाले. १५ ऑगस्ट १९६१ पासुन लोप्रतिनिधी मार्फत या संस्थानचा कारभार सुरु झाला. त्यावेळी पंचायतराज संस्थांमध्ये महिलांना कोणत्याही प्रकारचा वाव देण्यात आला नव्हता. महिलांचे कार्यक्षेत्र राजकारण नसुन केवळ चूल आणि मूल एवढ्या पुरतेच मर्यादित आहे. असा समज होता. तयात महिलांनी आपली कर्तव्य क्षमता सिध्द करुन दाखविली तरी सुध्दा स्थानिक राजकारणात महिलांची दखल घेण्यात आली नव्हती. बलवंतराय मेहता समितीने मात्र महिलांचा सहभाग देखील आवश्यक आहे हे ओळखुन पंचायती संस्थावन दोन महिला सदस्य नियुक्त करण्याची शिफारस केली. त्यानुसर दोन महिलांची नियुक्ती केली जाऊ लागली पण स्थानिक वर्गातिल प्रस्थापित पुरुष वर्ग आपल्या नातेसंबंधातील महिलांची नियुक्ती करु लागले. नियुक्ती झालेल्या महिला बैठकितला उपस्थित न राहता त्याच्या घरीच रजिस्टर पाठवून त्यांची स्वाक्षरी किंवा अंगठा घेतला जात होता. त्यामुळे पंचायत संस्था मधील नेमणुकी द्वारे महिलांचा जो सहभाग होता तो नाममात्र व परिणामशुन्य राहिला. सर्वसामान्य अनुसुचित जाती व जमातीतील महिलांना तर पंचायत राज संस्थाच्या कार्यालयाकडे फिरकण्याचे स्वातंत्र्य नव्हते. प्रत्यक्षात राजकीय सहभाग तर फारच दुरची गोष्टी होती.

महिला आरक्षण धोरण

स्थानिक राजकीय प्रक्रियेत महिलांचा सहभाग वाढावा त्यांचा विकास व्हावा आणि राजकीय व सामाजिक, आर्थिक दृष्ट्या सक्षम व्हाव्यात या उद्देशाने पंचायत राज संस्थामध्ये महिलांसाठी ३३ टक्के आरक्षणाची तरतुद १९९३ मध्ये ७३ व्या घटनादुरुस्तीने करण्यात आली. या महिला आरक्षणामुळे हजारो वर्षाचा दुय्यम पातळीवरच्या जीवनानंतर पुरुषांच्या मानलेल्या राजकीय क्षेत्रात खऱ्या अर्थाने आज कुठे महिला पाऊल टाकायला लागल्या आहेत. त्यामुळे राजकीय क्षेत्रात वर्षानुवर्ष राजकारण करणाऱ्या पुरुषांबरोबर त्यांची तुलना करणे योग्य होणार नाही. एवढेच नव्हे तर त्यांना आपल्या कौटुंबिक जबाबदाऱ्या सांभाळून राजकारण करावे लागणार आहे. एक गोष्ट मात्र निश्चित आहे की ३३ टक्के महिला आरक्षणामुळे महिलांच्या राजकिय सहभाग कधीही न थांबणाऱ्या प्रक्रियेला सुरुवात झाली आहे. आज संपूर्ण देशातील पंयायत राजसंस्थेत १० लाख महिला निवडून आल्या आहेत तर महाराष्ट्रातील ग्रामपंचायती मध्ये १ लाख महिला पंचायत राज व्यवस्थेत महिलांना ५० टक्के आरक्षण लागु केले आहे.